

ابونواس زهدیا او

بررسی، ترجمہ و تحلیل زهدیا ابونواس

نگارنده:

دکتر نجمین ہادیلو

(استادیار دانشگاہ علوم و معارف قرآن کریم)

سرشناسه	: هادیلو، بهمن، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: ابونواس و زهدیات او: بررسی، ترجمه و تحلیل زهدیات ابونواس/نگارنده بهمن هادیلو
مشخصات نشر	: ابهر: البرز ابهر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۲ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۱۵۰۰۰ ریال: ۳-۱-۹۹۸۷۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۲۸-۱۳۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	: بررسی، ترجمه و تحلیل زهدیات ابونواس.
موضوع	: ابونواس، حسن بن هانی، ۹۱۴۰ - ۱۹۸۰ق - نقد و تفسیر
موضوع	: شعر عربی - قرن ۲ق. - تاریخ و نقد
موضوع	: Arabic poetry -- 8th century -- History and criticism
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ الف ۲۸/۵۲ PJ۸۳۴۲۸
رده بندی دیویی	: ۸۹۲/۷۱۳۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۴۵۲۷۰

ابونواس زهدیا او

- ناشر البرز ابهر
- چاپخانه شقایق
- نویسندگان دکتر بهمن هادیلو
- صفحه آرای مریم مرسلی
- شمارگان ۵۰۰ جلد
- نوبت چاپ اول
- شابک ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۸۷۳-۱-۳
- قیمت ۱۵۰۰۰ تومان

نشانی: ابهر خیابان آیت اله طالقانی جنوبی، روبروی مخابرات، کوچه مهر

تلفن های تماس: ۰۲۴۲۵۲۴۵۳۳۹ - ۰۹۱۹۷۴۸۱۰۴۸

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ادبی عصر اول عباسی
۱۳	۱-۱ اوضاع سیاسی
۱۵	۲-۱ اوضاع اجتماعی
۱۶	۳-۱ اوضاع فرهنگی
۱۸	۱-۳-۱ دین در دوره عباسی
۲۰	۲-۳-۱ زندقه و مجون در عصر عباسی
۲۱	۴-۱ ادبیات در عصر عباسی
۲۲	۱-۴-۱ شعر در دوره عباسی
۲۷	۲-۴-۱ نثر در دوره عباسی
۳۱	فصل دوم: زندگی ابونواس
۳۳	۱-۲ ابونواس کیست؟
۳۵	۲-۲ بدیهه گویی ابونواس

- ۳۶ ۲-۳ آشنایی ابونواس با والبه بن حباب
- ۳۷ ۲-۴ دلباختگی ابونواس به جنان و ناکامی وی در وصول به او
- ۳۸ ۲-۵ عقیده و مذهب ابونواس
- ۳۹ ۲-۶ تشیع ابونواس
- ۴۰ ۲-۷ شعوبیت در دوره عباسی و گرایش ابونواس به آن
- ۴۳ ۲-۸ رابطه ابونواس با دربار عباسی
- ۴۴ ۲-۹ ابونواس در المطبق با زندیق‌ها
- ۴۵ ۲-۱۰ تباه‌اجباری ابونواس
- ۴۵ ۲-۱۱ توبه، واقعه ابونواس
- ۴۵ ۲-۱۲ مجنون و ابونواس
- ۴۶ ۲-۱۳ مرگ ابونواس
- ۴۷ ۲-۱۴ زندگی ادبی ابونواس
- ۴۹ ۲-۱۵ تقلید و تجدید در شعر ابونواس
- ۵۰ ۲-۱۵-۱ غزل ابونواس
- ۵۱ ۲-۱۵-۲ طریدیات ابونواس
- ۵۱ ۲-۱۵-۳ هجو ابونواس
- ۵۳ فصل سوم: کلیات زهد
- ۵۵ ۳-۱ زهد در لغت و اصطلاح
- ۵۵ ۳-۲ زهد در قرآن و احادیث
- ۵۸ ۳-۳ مفهوم اسلامی زهد
- ۶۰ ۳-۴ عوامل مهم در تطور زهد

۶۲ ۳-۵ انعکاس زهد در شعر

۶۶ ۳-۵-۱ موضوعات شعر زهدی

۶۷ ۳-۵-۲ خصوصیات شعر زهدی

۷۰ ۳-۶ ابونواس و زهد

۷۱ ۳-۶-۱ انگیزه های ابونواس در گرایش به زهد

۷۳ ۳-۶-۲ سخنانی چند در ارزش زهدیات ابونواس

۷۵ فصل ۱۰: ارم: ترجمه و تحلیل زهدیات ابونواس

۷۷ أَسَفٌ عَلَى الْمَاضِي (خفیف)

۸۰ غُرُورٌ أَوْ فُتُورٌ (وافر)

۸۰ أَفْزَأَ إِلَيْكَ مَنَافٍ (وافر)

۸۲ الْقِيَامَةُ (مقترب)

۸۵ عِبْرَةُ الْمَوْتِ (خفیف و برزخ)

۸۹ النَّفْسُ وَالْدُّنْيَا (بسیط)

۹۲ حَدِيثُ الْقُبُورِ (وافر)

۹۲ الْمَوْتُ (مجتب)

۹۴ غُرُورُ الْأَمَلِ (مجزوء الوافر)

۹۵ مُحَسِّنٌ وَمُسِيءٌ (منسرح)

۹۷ رَقِيبٌ (طویل)

۹۸ حَفْظُهُ الْكَفَنِ (مدید)

۹۱ الْأَمَلُ الْكَذُوبُ (کامل مجزوء)

۱۰۱ عُرُوسٌ (طویل)

۱۰۲ اللَّهُ أَعْلَى (رمل مجزوء)

۱۰۴ شَبَعْتُ مِنَ الْمَعَاصِي (وافر)

۱۰۶ تَضَرَّعٌ (کامل)

۱۰۷ حَرَكَةٌ مِنْ سَكُونٍ (مجتب)

۱۰۸ حَتَّى مَتَى (کامل)

- ١٠٩ الغد (منسرح)
١١٠ يا سائل الله (المنسرح)
١١١ عاكف على المعاصي (وافر)
١١١ الله المدبر (رمل مجزوء)
١١٣ عفو الله (خفيف)
١١٤ ليلة محرمة (سريع)
١١٤ في التراب (طويل)
١١٦ نجوى ودعا (رجز مجزوء)
١١٨ داء الصمت (رمل مجزوء)
١٢٠ امتحان الرابع (سريع)
١٢٢ يوم الحساب (منسرح)
١٢٢ منى مجتهد
١٢٤ السقام
١٢٥ كأنك لا تظن الموت - نأ (وافر)
١٢٦ ما أبقي لنا الموت باق (طويل)
١٢٧ إعتل لغدي (منسرح)
١٢٨ فهرست منابع و مأخذ

یکی از بزرگترین شاعران سده دوم هجری قمری، حسن بن هانی معروف به ابونواس می باشد که از آن زمان تاکنون علاقه مندان به ادب را به خود مشغول کرده است و سبب آن گردیده تا صدها جلد کتاب و رساله درباره اش به رشته تحریر درآید و آن به خاطر شخصیت این شاعر است که در تمام اغراض شعر سرآمد بوده و هنرمندانه افکار خویش را به زبان شعر بیان داشته است.

ابونواس در اغلب اغراض شعری دست به انشاد زده و توانسته است قدرت شاعری خود را بر زبان ها جاری سازد. او در اغراض مختلفی چون مدح، هجاء، غزل، رثاء، طریقات و خمریات و شعر زهدی طبع آزمایی نموده که در تمام آنها پیروزمندانه، تباری سرخ را خلق کرده است.

زهديات وی آن است که تاکنون بی نظیر است که کمتر کسی را می توان یافت بر آن صحنه نگذارد، آخرین هنرمند ادبی ابونواس زهدیات است که آن را ختم کلام خود قرار داده و برای ما به یادگار گذاشته است.

با توجه به این که در اسلام درباره اهمیت زهد سخن ها رفته است و همچنین از آنجایی که ناقدان و ادیبان کمتر به زهدیان ابونواس پرداخته اند، بر آن شدیم تا زهدیات وی را به عنوان موضوع بحث خرد برگزینیم.

بحث مورد بحث شامل چهار فصل می باشد که در هر فصل به مطالبی در بخش های مختلف پرداخته شده است.

در فصل اول به بررسی اوضاع سیاسی اجتماعی و فرهنگی عصر شاعر پرداخته شده است؛ چرا که هر یک از عناصر مذکور در تکوین شخصیت شاعر نقش بسزایی دارند. بنابراین لازم دیده شد که فصلی به صورت مجزا به این بحث اختصاص داده شود.

همچنین در این فصل ادبیات دوره مذکور در دو شاخه نظم و نثر مورد بحث قرار گرفته است.

فصل دوم به مراحل مختلف زندگی اجتماعی و ادبی شاعر پرداخته است.

فصل سوم شامل بخش های گوناگونی درباره زهد می باشد. در این فصل به

معنای لغوی و اصطلاحی زهد و مفهوم اسلامی آن و عوامل مهم در تطور آن اشاره شده است و همچنین انعکاس زهد در شعر و خصوصیات و موضوعات شعر زهدی مورد بحث قرار گرفته و در پایان به مسائلی همچون رابطه ابونواس با زهد و مهمترین انگیزه‌های او در گرایش به آن و نیز به خصوصیات زهدیات وی پرداخته است.

فصل چهارم که فصل پایانی این بحث می‌باشد شامل زهدیاتی است که از دیوان‌ها و کتب مختلف جمع‌آوری شده و از لحاظ بلاغی و نحوی مورد تحلیل قرار گرفته و به صورت فارسی روان ترجمه شده است.

ذکر این نکته لازم است منابع اصلی که برای بررسی زندگی و احوال ابونواس مورد بهره‌برداری قرار گرفته است، کتاب‌هایی از قبیل «ابونواس الحسن بن هانی» و «ابونواس قصه حیات فی جده و هزله» بوده است و در بررسی و استخراج زهدیات وی از دیوان‌های مختلف با روایت‌های گوناگون از جمله «دیوان ابونواس به تحقیق أحمد عبدالحمید الغزالی» و «دیوان ابونواس به تحقیق علی نادر» استفاده شده است.

شایان ذکر است این کتاب حاصل رساله‌ی کارشناسی ارشد اینجانب با عنوان «بررسی، ترجمه و تحلیل زهدیات ابی‌نواس» است که با راهنمایی استاد ارجمند «جناب آقای دکتر محمد حسن فؤادیان» و با مشاوره استاد گرانقدر «جناب آقای دکتر امیر محمود حسینی» به سال ۱۳۸۷ در دانشگاه تهران به اتمام رسیده است.

در پایان، اشاره به این امر ضروری است که سعی در تلاش‌هایی که در نگارش این کتاب صورت گرفته، آن را نقص‌هایی است که از قلمی استاید و دوستان تقاضا می‌شود ما را در رفع آن یاری رسانند.

«و السلام علی عباد الله الصالحین»

دکتر بهمن هادیلو

(استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم)